

לדעת הרמב"ן ועוד ראשונים, מדובר בממזרים ובנתינים ודאיים, והוראת שעה היא, שהפסולים הקיימים באותה שעה יטהרו. [אבל ודאי איסור ממזרים ימשיך להתקיים הלאה]. והרא"ה סובר שמחלוקתם בשיאנם ידועים, אבל הממזרים והנתינים הידועים — לא יטהרו. ונתינים שייטהרו — פירש הרא"ש בתוספותיו, באותם שנתחנתו בהם, אבל אותם שהם ואבותיהם ואמותיהם נתינים — לא.

דפים עב — עג

קנא. א. האם גר מותר לשאת ממזרת?

ב. האם כהנות מותרות לינשא לגרים, עבדים-משוחררים וחללים?

א. לדברי רבי יוסי, גר נושא ממזרת. (חמשה 'קהלים' נאמרו בפסולי יחסין; לכהנים, ללוויים, לישראלים, להתיר ממזר בשתוקי ולהתיר שתוקי בישראל, אבל גרים אינם קרויים 'קהל'). רבי יהודה אוסר, (שקהל גרים נקרא 'קהל' — אם משום יתור הכתוב קהל [וכהנים ולויים — מ'קהל' אחד נלמדו; או אפשר שלא הוצרך 'קהל' מיוחד לשתוקי בישראל], או מהקהל חקה אחת לכם ולגר הגר). דרשו רבי זירא ורבא שגר מותר בממזרת. וכן מסקנת ההלכה. בכלל 'גר' — עבד משוחרר. (פוסקים).

ב. אמרו בברייתא שגר ועבד משוחרר וחלל מותרים בכהנת. לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים (בפסולים כגון אלו שלא נאסרו הם, לאפוקי פסולי קהל שגם הם הוזהרו להנשא לכשרים, כגון ממזר ונתין. רש"י). וכן אמר רב יהודה אמר רב. וכן דרש רבא במחזוא. וכן הסיקו הלכה.

דף עג

קנב. א. שתוקי ואסופי — האם מותרים לבוא בקהל, ומדוע?

ב. איזהו אסופי?

ג. האם נאמנים איש ואשה על תינוק הנמצא בשוק, לומר זה בננו?

א. מדין תורה שתוקי ואסופי מותרים לבוא בקהל, וכן מותרים בממזרת. (לא יבא ממזר — ממזר ודאי ולא ספק — בקהל ה' — בקהל ודאי ולא בספק. ועל כן שתוקי מותר אפילו בספק שקול, כגון באופן שאין הולכים אחר רוב כשרים, שהלכה אמו אל הבעל, והרי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי). אבל מדרבנן שתוקי ואסופי אסורים. מעלה עשו ביוחסין.

שתוקי ואסופי, יש לכתוב שמותיהם בגט ובכתובה בשמם הפרטי בלבד, כמו שכתב השלחן-ערוך. ואין לכתוב את שם האם ולא 'בן אברהם אבינו'. ואף במקום שנהגו כן, מנהג מוטעה הוא. (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ג ק,ג).

ב. אסופי הוא תינוק שנמצא מושלך באופן שהדעת נוטה שמשום שגולד מן הפסול לכך השליכוהו, כגון שהושלך במקום שמצויות שם חיות ומזיקים אחרים, כמפורט בגמרא, אבל אם הושלך באופן שמור,

אין בו משום 'אסופי'. (כללו של דבר, כל מקום שיש להבין שלדעת מיתה השליכתהו ולא חסה עליו — יש בו משום אסופי. רש"י).
 נמצא מהול או אבריו מתוקנים — אין בו משום 'אסופי', כי נראה הדבר שלא היתה דעתה מלכתחילה להשליכו, שאם כן לא היתה מתקנת אותו, אלא מחמת רעבון הושלך.

ג. אמרו בשם רב: כל זמן שבשוק — אביו ואמו נאמנים עליו. נאסף מן השוק — אין נאמנים עליו. מה טעם? אמר רבא: הואיל ויצא עליו שם אסופי.
 אמר רבא: ובשני רעבון אע"פ שנאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים עליו (שהרבה נשלכים באותו זמן, ולא רצו חכמים לפוסלם מחמת יציאת קול. רש"י).

דפים עג — עד

- קנג. א. אלו שנאמנים לאלתר ולא לאחר זמן?
 ב. באלו אופנים נאמן בעל מקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי?
 ג. האם נאמן הדיין לומר לזה לכיתי ולזה חייבתי?
 ד. אלו נאמנים לומר זה בכור ונוטל פי שנים בנחלה?
 א. אמר רב חסדא: שלשה נאמנים לאלתר [שלא כשאר נאמנים שבתורה שנאמנים אף לאחר זמן]; אסופי, חיה (= מילדת), ופוטרת חברותיה.
 אסופי — כאמור לעיל, שנאמנים עליו אביו ואמו כל זמן שהוא בשוק.
 חיה — נאמנת לומר זה יצא ראשון וזה שני. ודוקא כשלא יצאה החיה מאותו מקום, אבל יצאה וחזרה אינה נאמנת. ולדברי רבי אליעזר אפילו החזירה פניה שוב אינה נאמנת. וכן נאמנת לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר.
 באלו נאמנת אפילו יצאה וחזרה. רק לגבי עדות מי יצא ראשונה אינה נאמנת אלא כל זמן שלא יצאה מן הבית (ריטב"א).
 ואם קרא עליה ערער — אינה נאמנת. ואין 'ערער' פחות משנים (ולא שמעידים עדות גמורה אלא יציאת קול בעלמא. עפ"י רש"י עו: ד"ה כשקרא). ולפי 'אבעית אימא' (וכן פסק הרי"ף ועוד), אפילו ערער של אחד ערער הוא במקום שאין חזקת כשרות (שלא נודע לבריות מי הוא הכשר ולא יצא אחד מהם ידי ספק. רש"י).
 א. יש אומרים שנאמנות חיה — מדרבנן, ומשום שמהתורה ספק ממזר מותר לכך סמכו חכמים להאמינה. וכן נאמנת לענין נטילת פי שנים — שהפקר בית דין הפקר. ולפי זה אין לה נאמנות להתיר את הבן בקרובות האמהות האחרות שילדו שם, כי כלפי איסור תורה חוששים שמא הוא בנן. ואולם יש מקום לומר שנאמנות זו מדאוריתא, מפני שאין לה שום ענין לשקר, ואין אדם חוטא ולא לו, וכיון דקים לה לחיה ואינה מדמה, נאמנת (עפ"י חזון איש).
 ב. אין החיה מכרת, ויש שם אשה שאומרת אני ראיתי אותו מתחילה ועד סוף ואני מכרת בו, ואין מי שמכחישה — נאמנת (רי"א"ז).
 פוטרת חברותיה — שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת (משולבות ודבוקות זו בזו, שיש לומר שמא

נתהפכו. עפ"י גדה סא.) ונמצא דם תחת אחת מהן — כולן טמאות (ודוקא בישנות ובכיו"ב, אבל ערות אפשר לכל אחת מהן לדעת מקומה ולומר ברי לי שלא באתי לכאן. ריטב"א ועוד). בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה — היא טמאה וכולן טהורות. ודוקא שבדקה מיד, כשיעור ווסת (שעד הקינות מונח בצד המשקוף ואינו מחוסר אלא קינוח).

[יש עוד שנאמנים לזמן מוגבל, כגון בעל המקח ודיין דלהלן, אבל אלו לאו דוקא 'לאלתר'].

ב. נאמן בעל מקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי. ודוקא בזמן שמקחו בידו, אבל אין מקחו בידו — אינו נאמן. והעמידו באופן שקיבל מעות משני אנשים, מאחד קיבל ברצון ומאחד שלא ברצון, ואין דוּע ממי קיבל מרצונו וממי שלא מרצונו.

לפרש"י, אם נקט מעות רק מאחד, נאמן אפילו אין המקח בידו, כי ודאי זוכר ממי קיבל [ודוקא בזמן שעומדים לפניו. (רשב"א. וכן צדד הרמב"ן בדעת רש"י). ודוקא אם שניהם אדוקים בו או מונח בסטמא, אבל אם האחד מוחזק — המוציא מחברו עליו הראיה ואין בעל המקח נאמן. פסקי רי"ד]. ורק כשקיבל מעות משניהם הגבילו נאמנותו כל זמן שהמקח בידו, שאז מוטל עליו לדעת למי מכר, שלא יעמוד ב'מי שפרע' כשיתן המקח לאחר, אבל לאחר שיצא המקח מידו ושניהם אווזים בו, שוב אין מוטל עליו הדבר ואינו זוכר.

ורבנו תם פירש שכל שאין המקח בידו אינו נאמן אלא כעד אחד המחייב שבועה. ורק כשהמקח בידו נאמן לגמרי משום 'מיגו' שיכול לומר לא מכרתי [ואף כשיש עדים שקיבל מעות, ואם בא לחזור הריהו עומד ב'מי שפרע', מכל מקום עיקר המקח שלו הוא. רמב"ן] או חזרתי וקניתי. ואולם אם קיבל מעות רק מאחד מהם אינו נאמן לומר מכרתי לשני, ואפילו מקחו בידו — שהרי זה כמיגו במקום עדים, דאנן סהדי שלאותו שנתן המעות נתרצה.

ג. נאמן דיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי. במה דברים אמורים — שבעלי דינים עומדים לפניו, אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אינו נאמן אלא כעד אחד (ריטב"א). [ואין לומר מה לנו ולאמנותו, נחזור ונדונם שוב — כי יש דין שאינו תלוי בהוכחות וטעמים אלא כפי ראות הדיינים, ואם יחזור וידון, שמא יטה לבו לצד אחר].

א. משמע שבדין שאינו תלוי בשודא דדייני, אין הדיין נאמן אלא חוזר ודן אותם שנית (עפ"י רשב"א). אבל אם יש לחוש שמא יטענו הצדדים טענות חדשות שלא טענו מקודם [כגון שטטרי הטענות אינם בנמצא] — אין חוזרים ודנים אותם אלא הדיין נאמן כל זמן שעומדים לפניו (ריטב"א).

ב. שני דיינים נאמנים לעולם, כעדים דעלמא (ריטב"א).

ד. שלשה נאמנים על הבכור: חיה — לאלתר. אביו — לעולם. (כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים — יכירונו לאחרים. יש אומרים בדעת רש"י שאין האב נאמר אלא לאחר שבעה, מעת שמכניסו בברית. והרמב"ם כתב שנאמן אף בתוך שבעה). ואמו — כל שבעה ימים משגולד (שלא יצא מתחת ידיה ליכנס לברית ועדיין אין אביו מכירו. רש"י).

יש סוברים דלא כרש"י, שלדעת חכמים החולקים על רבי יהודה, אין נאמן האב לומר על בן בין הבנים, זה בני בכור. (עתורא"ש). והלכה כרבי יהודה (פוסקים עפ"י ב"ב קתו). ע"ע להלן עה.